

Asne Kahn, Filip Kahn, Edith Bekker fotografert en gang på 1930-tallet

Jødisk museum Trondheim

Årsrapport 2015

Innhold

1) Innledning	3
2) Undervisning, formidling og besøk	3
3) Prosjekt «Jødiske fotspor i nord»	5
4) Prosjekt «Samlingsforvaltning»; ordning og sikring av samling	6
5) Prosjekt «Vi søker detektiver!»	7
6) «Snublesteiner»	8
7) Association of European Jewish Museums (AEJM)	9
8) Annen aktivitet	9
9) Publikasjoner i 2015	10
10) Økonomi, ledelse, administrasjon	10

1) Innledning

Jødisk museum Trondheim (JmT) har i 2015 videreført undervisningsopplegg for tusenvis av skoleelever, en aktivitet som utgjør vår kjerneaktivitet. Undervisningsoppleggene gjennomføres både i museets og synagogens felles lokaler og ute i byen ved gjennomføring av vårt egenutviklede konsept «På vandring i det jødiske Trondheim». Dette utvikles også videre, gjennom oppstart av jobbing med nettsiden «Jødiske fotspor i nord».

Videre har sikring og dokumentasjon av vår omfattende samling krevd mye arbeid. Innsatsen for å styrke samlingen er iverksatt gjennom oppstart av prosjektet «Vi søker detektiver». Økonomien ble styrket gjennom at vi i 2015 for første gang fikk bevilgninger gjennom statsbudsjettet, og ekstra gledelig var det at dette beløpet ble økt ytterligere i forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2016.

2) Undervisning, formidling og besøk

Formidling og undervisning har lenge vært Jødisk museum Trondheims sterkest etablerte funksjon, med årlige besøk av elever og studenter fra Nordland i nord, Romsdalen i vest og Østerdalen i sør. Målet med undervisningen er å bidra til oppnåelsen av Kunnskapsløftets målsetninger innen historie, samfunnsfag og KRLE. Videre gir undervisningen økt kunnskap om den nasjonale minoritetens liv, og bidrar med det til diskusjoner om blant annet religionsmangfold, menneskerettigheter, verdier, diskriminering og antisemittisme.

Det ordinære undervisningstilbudet gir elevene innblikk i jødernes historie i det nordenfjeldske og jødedommen med dens kultur og tradisjoner. I undervisningen blir hele bygget, med synagogen, kosherkjøkkenet og utstillingene, bevisst brukt. Spesielt fordi de færreste av museets besøkende har vært i en synagoge tidligere, spiller opplevelsen av synagogerommet en viktig rolle i arbeidet med å avmystifisere jødisk kultur. Opplevelsen av rommene som huser Det Mosaiske Trossamfunnets daglige virke og religiøse liv er derfor uvurderlig i styrkingen av innsikt og diskusjoner rundt temaer som religion, etikk, historie og minoriteter.

- Primært har undervisningen foregått på museet, men formidler har også vært på blant annet lærerhøyskolen for å undervise. I tillegg har museet også hatt byvandring i Trondheim på våren og høsten med ungdomsskoleelever gjennom Den Kulturelle Skolesekken.
- Fra 15. juni til 15. august holdt museet åpent for publikum seks dager i uken, mandag-fredag og søndag. Bemanningen var frivillige guider samt innleid vakt.

Annen formidling

- «*Dealing with Diversity*»
Norge bruker EØS-midler på tiltak mot antisemittisme og for å øke kunnskap og flerkulturell forståelse gjennom å bevare jødisk kulturarv i Europa. Jødisk museum Trondheim har vært en del av et prosjektsamarbeid mellom Museum of the History of Polish Jews i Warszawa og Falstadsenteret. Dette resulterte i seminarer for polske og norske lærere for å dele erfaringer om mangfold i undervisningen på blant annet JmT. I tillegg var det elevutveksling mellom norske og polske skoler. Under besøket i Norge besøkte de norske og polske elevene museet, hvor de fikk en omvising og hadde workshops knyttet opp om norsk-jødisk liv og historie. Prosjektet videreføres i 2016.
- I tillegg til gruppebesøk har mye tid gått med til å hjelpe elever, studenter og forskere med ulike oppgaver gjennom møter, eposter og telefonsamtaler. Det har også vært mange forespørsler fra annet publikum.. Dette har blant annet resultert i en større artikkel i Sorgenfri gatemagasin, avisartikler, radioprogram, utstillinger og bøker.
- En gruppe studenter og professor fra Institutt for historiske studier ved NTNU hadde seminar på Jødisk museum gjennom faget «Traces of Genocide» og «Prevention of Genocide».
- Formidler har også hatt ulike foredrag for foreninger og grupper.

Besøkstall

Målgrupper	Antall 2013	Antall 2014	Antall 2015
Barneskole	926	948	1109
Ungdomsskole	649	1505	1457
Videregående skole	283	454	345
Studenter	317	340	460
Konfirmanter	30	0	0
Organisasjoner	71	210	305
Enkelt besøkende	500	752	797
Totalt	2776	4209	4473

3) Prosjekt «Jødiske fotspor i nord»

De nordenfjeldske jødene er bærere av en levende kultur. I tillegg til gjenstander, dokumenter og foto, utgjør familienes liv, tradisjoner, erfaringer og fortellinger en vesentlig del av kunnskapsgrunnlaget som Jødisk museum Trondheim bygger på. Med dette som utgangspunkt har museet ønsket å sette i gang et større arbeid for å utvikle «*Jødiske fotspor i nord*», en nettside som skal formidle den norsk-jødiske historien og om jødisk liv i det nordenfjeldske. Nettsiden vil fungere som et supplement til den fysiske byvandringen «På vandring i det jødiske Trondheim». I april ble det engasjert en prosjektmedarbeider i 50 % stilling.

En digital formidlingsarena er en måte å nå et bredere publikum på. Hovedmålgruppen er skoleelever og sees derfor på som en viktig læringsressurs.

På grunn av begrensede ressurser har arbeidet i 2015 hovedsakelig bestått av innsamling, utvelgelse og bearbeiding av materiale til nettsiden. Særlig har informasjon om alle jødisk-eide butikker blitt prioritert, da dette forteller svært mye både om det norsk-jødiske livet, men også da de fungerer som en innfallsvinkel til historiene om enkeltfamilier/personer. Innhenting og organisering av dette har vært en lang og tidskrevende prosess. Dette delvis på grunn av at de viktigste kildene, adressebøkene, bare delvis er digitalisert noe som krever manuelle søk etter hver enkelt butikk/bedrift/navn. Dette har blitt videre komplisert da bedriftene skiftet både navn og adresse svært hyppig, særlig de første tiårene av 1900-tallet, og fordi navnene gjerne ble stavet på forskjellige måter fra år til år.

En komplett oversikt over alle jødisk-eide bedrifter i Trondheim er ikke fullført, men store deler av før-krigstiden er gjennomgått. I forbindelse med arbeidet er det gjort flere funn. Blant annet har det kommet fram mye informasjon om en lite kjent familie som bodde i Trondheim før krigen. Familien Moszinsky bestod av mor Eva, far Abraham og deres sju barn. Abraham var handelsreisende og Eva drev forretning i byen. Familien kom til Trondheim på 1890-tallet, noe som plasserer de blant de første familiene som bosatte seg i byen. Foreløpig stopper sporene fra familien rundt 1910, men dette vil undersøkes nærmere. Informasjonen gir svært viktig historisk kunnskap om tiden da de første jødiske familiene slo seg ned i Trondheim.

I tillegg til oversikten over de jødisk-eide butikkene har også arbeidet bestått av innsamling av informasjon om enkeltfamilier/personer. I den første halvdel av året ble tekstutkastene til nettsiden valgt ut for å skape et så helhetlig bilde av den norsk-jødiske historien som mulig. I den andre halvdel av året har det blitt fokusert nærmere på et utdrag av disse tekstutkastene, blant annet knyttet til de familiene/personene som detektivgruppa på samme tid har hatt fokus på. Slik har det gjennom samarbeid dukket opp nye opplysninger. Det har også kommet fram verdifull informasjon gjennom kontakt med familiemedlemmer. Dette har vært både muntlig

informasjon og arkivmateriale som dokumenter og fotografier, og som har kunnet belyse nye og i enkelte tilfeller ukjente opplysninger.

Arbeidet vil framover fokusere på innsamling av informasjon og skriving av tekst til det historiefaglige innholdet til nettsiden. Tanken at nettsiden vil favne større deler av det Nordenfjeldske, med personer som har og har hatt sterke bånd til Trondheim og har vært medlemmer av DMT Trondheim. Om prosjektet får videre støtte vil det kunne videreføres etter mars 2016. I 2015 ble prosjektet støttet av KMD og Fritt Ord.

4) Prosjekt «Samlingsforvaltning»; ordning og sikring av samling

JmT har som mål å ta vare på, videreføre og formidle kunnskap om jødisk religion, kultur og historie i Midt- og Nord-Norge. Museet har igangsatt vesentlige og omfattende oppgaver, og fokuset har vært spesielt rettet mot å bevare og ordne samlingen i prosjektet «*Samlingsforvaltning- ordning og sikring av Jødisk museum Trondheims samling*».

Jødisk museum Trondheim har siden 2012 jobbet med en profesjonalisering av museets drift, noe som også innebærer å sikre museets fotografier, dokumenter og artefakter som har blitt samlet av medlemmene i Det Mosaiske Trossamfunn. Samlingen er vidtfavnende og stor med tanke på menighetens og museets størrelse, og historien til de norske jødene. Ønsket og målet med prosjektet er å få organisert og ivaretatt samlingen på en tilfredsstillende måte. I april ble det engasjert ny prosjektmedarbeider i 50% stilling.

Målene for 2015 var å avfotografere og digitalisere fotografier, holde fotointervjuer med givere av eldre fotografier og foreta tekniske utbedringer. I tillegg skulle man fortsette arbeidet med å skanne dokumenter, rydde og sortere rom og materialer. Samtidig var et av hovedmålene å finne en løsning på oppbevaring av samlingen. Flere av målene har museet nådd, andre er kun påbegynt. Dette er på grunn av tidsbegrensninger, og at samlingen var større enn det som har blitt antatt.

Avfotografering og digitalisering av museets fotosamling ble utført av bevaringsavdelingen ved Sverresborg folkemuseum. Dette arbeidet er supplert av museets prosjektmedarbeider, som har påbegynt avfotografering av museets gjenstandssamling. Av samme grunn er også skanning av museets svært omfattende dokument-samling viktig, og omtrent en tredjedel av museets dokumentarkiv er nå digitalisert. Videre har det som en del av prosessen med avfotografering og digitalisering foregått

sortering og rydding i museets nåværende provisoriske, lagringslokaler. Underveis har det blitt foretatt midlertidige registreringer av det som har blitt avdekket, for å klargjøre den planlagte oppstarten av Primus i 2016. Ved at museet i løpet av 2016 tar i bruk Primus vil den digitale samlingen bli godt sikret. Ordet "sikret" et av stikkordene for prosjektet: Å få laget en avtale med Statsarkivet Trondheim har vært viktig, og i desember ble det utarbeidet en gunstig avtale. Etter hvert som gjenstander blir avfotografert vil de bli flyttet dit.

I tillegg til det overnevnte arbeidet i samlingsforvaltningen har det vært flere andre positive utviklinger. Museet hadde i september besøk av Bernhard Purin fra det Jødiske museet i München, noe som var svært verdifullt med tanke på å utvide vår kunnskap om museets gjenstander. Under besøket gikk Purin gjennom Judaica, der han vurderte tilstand og verdi, fortalte oss om opphavssted, og ga instruksjoner for vedlikehold. Han var imponert over størrelsen på samlingen, og at den i stor grad var godt ivaretatt.

Bernhard Purin under sitt besøk på JmT

Gjenstander, fotografier og dokumenter gitt til JmT i 2015 er viktig tilskudd til samlingen. Ordning og sikring av museets samling har vært støttet av Trondheim kommunes kulturfond, og har samme bevilgning i 2016 for å videreføre arbeidet med museets samling.

5) Prosjekt «Vi søker detektiver!»

Store deler av den ovennevnte samlingen mangler utfyllende informasjon. I 2015 etablerte museet prosjektet «Vi søker detektiver!» som er en gruppe fra det jødiske miljøet som hjelper museets arbeid med samlingen. I tillegg har detektivene arbeidet med innsamling av personhistorier og informasjon som vil brukes i utviklingen av nettsiden «Jødiske fotspor i nord».

Målet med gruppa er først og fremst å skape supplerende kunnskap til JmTs mange gjenstander, foto og dokumenter, og med det bidra til museets overordnede arbeid med å profesjonalisere samlingsforvaltningen. Videre håper vi at detektivarbeidet vil gi deltakerne glede og enda sterkere følelse av tilhørighet til museet og trossamfunnet ved å fordype seg i sistnevntes eller sin egen families historie. I løpet av 2015 har detektivene møttes to ganger, i henholdsvis oktober og desember, for å diskutere og løse oppgaver etter

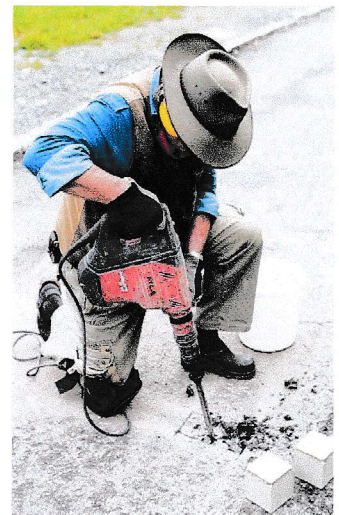
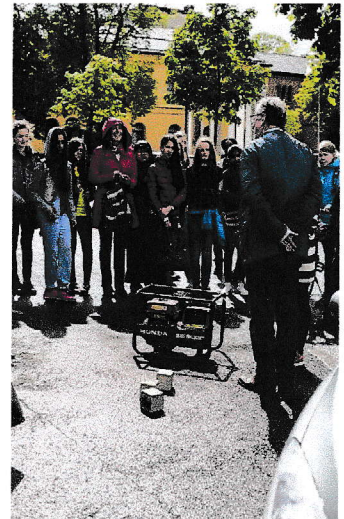
forslag fra museet. Oppgavene har for eksempel omhandlet å tilføye ny informasjon på foto i samlingen, finne spor etter den relativt ukjente familien Moszinsky og å lete i gjemte og delvis glemte esker etter dokumenter som bevitner tannlege Hirsch Isaksens liv. Per i dag består gruppa av sju personer tilknyttet det jødiske samfunnet i Trondheim, men tanken er å utvide gruppen dersom flere vil bidra med sin kunnskap.

Prosjektet er støttet av Kulturrådet i 2015, og i begynnelsen av 2016 fikk vi også støtte fra Rothschild Foundation Europe.

6) «Snublesteiner»

I 2015 ble det lagt ned over 110 snublesteiner Norge. I juni ble 17 nye snublesteiner lagt ned i Trondheim, og én stein ble lagt i Orkanger. Det er nå til sammen lagt ned 346 snublesteiner i Norge. Ved nedleggelsen av den første steinen, som er til minne om, Marie, Lilly og Sigurd Dvoretzky ble det holdt en felles seremoni. Even Borch holdt appell. Borch har vært prest i Brønnøysund, og oppdaget med sin datter at det hadde bodd en jødisk mann i byen ved navn Meyer Dvoretzky. Borch har sammen med sin datter, Silje gjort et stort arbeid å grave frem informasjon om Meyer og hans familie. De første steinene som ble lagt var for familien til Meyer Dvoretzky. Forstander i Det Mosaiske Trossamfunn, Ralph Buchmann avsluttet seremonien med Kaddish, jødisk bønn for de døde. Ved de aller fleste steinene fortalte familiemedlemmer om den/de man la ned snublestein for. I Orkanger var det en verdig seremoni, med mange fremmøtte. Nedleggelsene ble dekket i Adresseavisen og Avisa Sør- Trøndelag.

I 2016 vil nye steiner legges i Norge, og Jødisk museum i Oslo og JmT koordinerer besøket til kunstneren Gunter Demnig. Jødisk museum Trondheim samarbeider med personer i Kristiansund, Ålesund og Brønnøysund med å få prosjektet til de ulike byene i 2016.

7) Association of European Jewish Museums (AEJM)

Jødisk museum Trondheim har siden 2012 vært medlem i Association of European Jewish museums. Deling av kunnskap og utveksling av erfaringer med andre museer som jobber med samme tematikk, undervisning og utfordringer er essensielt, spesielt med tanke på utvikling av arbeidet på JmT. Gjennom AEJM og deres kurs og konferanser får man inspirasjon og ny kunnskap om andre museers arbeid. Formidler har i år vært på «Museum Education Seminar» gjennom AEJM på Jødisk museum i Wien. I tillegg var formidler på den årlige konferansen på The Israel Museum i Jerusalem.

Museum Education Seminar, Wien

AEJM Annual Conference, Jerusalem

8) Annen aktivitet

- a. Våren 2015 satte Utdanningsdirektoratet og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) i gang med et prosjekt hvor NAFO skulle bidra til at det flerkulturelle perspektivet blir ivaretatt i ungdomsskolen og videregående skole. Gjennom dette prosjektet ble flere institusjoner som jobber med nasjonale minoriteter samarbeidspartnere for å utarbeide materiell og undervisningsopplegg. Dette innebar at Jødisk museum Trondheim var med på å gå over materialet de hadde laget for å kvalitetssikre det. I tillegg ønsket de forslag på hvordan man skal formidle kunnskap om de nasjonale minoritetene i skolene. JmT (og Jødisk museum Oslo hadde flere møter med dem) hvor man kom med forslag til tema/helligdager de kunne fokusere på og hvordan man kan presentere dette til barn, da hele prosjektet skulle kunne ut i undervisningsopplegg og materiell som er lagt ut på siden: www.minstemme.no
- b. JmT og Falstadsenteret ble i 2014 samarbeidspartner med «Museum of Jewish Culture» i Bratislava gjennom et EØS-prosjekt. Falstadsenteret og JmT var i Bratislava et par dager våren 2015, hvor museene fikk satt seg inn i arbeidet de gjør på museet der, og representanter fra «Museum of Jewish

Culture» tilbrakte noen dager i Trondheim på JmT og Falstadsenteret for å lære av vårt arbeid.

- c. Under Jødisk Kulturfestival i Trondheim hadde museets ansatte omvisning i museet søndag 6. september.
- d. Holocaustdagen 27. januar 2015 ble markert med åpning av Julius Paltiels plass. Det var appell og musikkinnslag. Markeringen ble avsluttet i synagogen/museet.

9) Publikasjoner i 2015

I 2015 publiserte museet artikkelen «Snublesteiner som både minnested og åsted» i tidsskriftet «Nytt blikk» til Stiftelsen Arkivet. Tidsskriftets tema for 2015 var «Fra åsted til minnested» og museets artikkel tok for seg hvordan snublesteinene fyller den funksjonen.

10) Økonomi, ledelse, administrasjon

Museets samlede inntekter ble nær doblet fra 2014 til 2015, fra ca. 1 til ca. 2 millioner kroner. Dette skyldes naturlig nok at vi for første gang ble innvilget støtte over statsbudsjettet, kr 500.000. I tillegg fikk vi tilsagn på økte midler til prosjektet "På vandring i det jødiske Trondheim" (i alt 375.000) og vi fikk innvilget søknad om prosjektmidler til det nye prosjektet "Vi søker detektiver" (200.000). Trondheim kommunes kulturfond, har for andre år på rad, har støttet arbeidet med samlingen (kr 300 000). Trondheim kommune opprettholder et høyt støttenivå på kr 400.000.

Fra 2015 har JmT for første gang vært i posisjon til å betale husleie til Det mosaiske trossamfunn Trondheim (DMT). DMT har i realiteten i mange år subsidiert så godt som alle driftskostnader for JmT, såsom oppvarming, renhold, sikring, vakthold, drifts- og administrasjonskostnader (herunder telefon, IKT m.v.). Husleien vil øke gradvis til fastsatt nivå på leie nås i 2018.

Museet har ingen tilsatt daglig leder, derfor er det styret v/ styreleder som ivaretar det formelle arbeidsgiveransvar. Daglig leder med konservatorkompetanse vil bli søkt tilsatt i 2016.

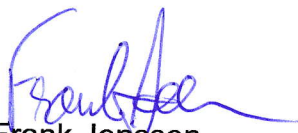
Ved årsskiftet hadde museet én stilling (100%) som formidler og 2 stillinger (å 50%) som prosjektmedarbeidere.

Det er i 2015 avholdt 8 styremøter.

Regnskapet viser et overskudd for 2015 på kr 282.998, som overføres annen egenkapital. Tilnærmet hele overskuddet utgjøres av prosjektmidler som kan overføres til kommende år, og er derfor ikke til fri disposisjon til ordinære driftsaktiviteter. Revidert og signert regnskap med noter følger denne årsberetningen.

Styret mener det er grunnlag for videre drift.

Trondheim, 18. januar 2016

Frank Jenssen
styrets leder

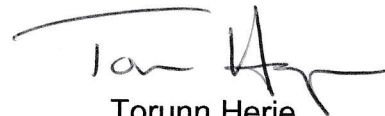
John Arne Moen
Nestleder

Henriette Kahn
Styremedlem

Gunnar Flikke
styremedlem

Torunn Herje
styremedlem